

Delavska Pravica

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.—, ~ Cena: za 1 mesec Din 4.—, za četrto leta Din 10.—, za pol leta Din 20.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavskega zbora, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. — Štev. čekovnega računa 14.900

J. Rozman:

Družina v krizi

Moderna doba nas je docela raztrgala in odtujila celici, ki je izvor življenja — družini.

Nikoli ni bila družina tako razbita, tako malo upoštevana, kot danes. Razkroj, ki ga v tem pogledu prinaša ta toliko slavljena in ovekovečena kultura 20. stoletja, dosega nečuvne rezultate. Vsega v izobilju — telesne in duševne hrane — pa vendar, koliko milijonov jih je, ki trpijo na pomanjkanju obeh.

Družina — izvor življenja preživlja krizo in z njo vred vse, kajti, ako je osnova življenja v krizi, nujno sledi, da mora biti v krizi tudi vse ostalo.

In vzroki? Nešteto jih je, ki so počasi, pa zato toliko bolj sigurno razdejali naša srca in jim vzeli ono, kar je človeku najbolj potrebno — skupnost. Moderni svet je grabil in gradil vse za denar — pri tem pa pozabljal, da izgublja ono, kar je človeku najbolj nujno in drago, ljubezen do družine. Tako stojimo danes kot osvojevalci sveta in moderne tehnike na višku moči, ki jo more dati ta svet, pa vendar brez miru in notranjega zadovoljstva.

Ta družinski mir izgublja tudi naše delavstvo. Tudi tu vsled teže boja za vsakdanji kruh gine domačnost in draga družinska skupnost. Oče, mati za kruhom, otroci na ulico — že prve dni svojega življenja prepuščeni ulici in vplivom, še bolj pa kvarnim zgledom tujih ljudi. Otrok, še ni pogledal v življenje, pa je očetu in materi tujec. — Sam si gradi bodočnost, katero ne spremlja resna očetova vzgoja, niti mehki materini nasveti. Živijo skupno življenje, pa vendar so si med seboj kot tujci. Kot tujci hodijo otroci že od rane mladosti vsak svojo pot. Kako naj bi potem to mlado bitje, ko doraste, bilo drugačno. Ta samostojna vzgoja katero si je otrok moral iskati izven družine, pusti sledove, ki ga spremljajo vse življenje. In ker sam ni nikoli prav doumel in doživel družinske skupnosti, kako naj bi si potem to ustvaril. Tu ni več hotenja po urejenem družinskem življenju, marveč gre na široko in globoko v propast. Koliko mladih src je vsled tega izgubljenih in uničenih za vedno. Ne da se niti slutiti, kakšno gorje spremlja mladi človeški rod. Kriminalistika in dnevno časopisje vedo o tem mnogo povedati. Vendar pa tega, kar je po veliki večini posredni vzrok življenjski tragiki mladih src, ne morejo povedati — kajti danes ne raziskujemo vzrokov, marveč jih samo beležimo ali kritiziramo — vzroki pa ostanejo skriti globoko v dušah onih, ki jih je usoda vrgla v tok življenja, prešibke in slabotne, da bi mogli kljubovati vsej teži življenja.

Družina je edinica, kjer se najjače vzgaja socialni čut skupnosti. Kapitalizem je to skupnost docela razbil. V svojem lovu za rekordnimi dobički je možu — družinskemu očetu vedno bolj zniževal plačo, tako da je končno morala prijeti za delo še žena in seveda tudi otroci, jedva da so dovršili 14. leto starosti.

Vrniti mater družini in priboriti očetu zaslužek, da bo mogel svojo družino pošteno preživljati, je osnovno vprašanje današnjega časa. Le na ta način bomo družini dali zopet ono vrednost in družinsko skupnost, ki je danes ni.

Mi, ki nas je val življenja vrgel pregodaj v življenje, posebno pa oni, ki so

imeli dobro družinsko vzgojo, pa se moramo boriti, da vrnemo mater družini, kjer naj kraljuje in s svojo toplo in mehko besedo vzgaja nov srečnejši rod.

Družina naj postane zopet žarišče ljubezni, ki ogreva mlada srca, da se ne bodo vdajala sebičnosti, marveč bodo po vzgledu družine nazaretskega tesarja Jožefa prepone v ljubezni do bližnjega. Kar je družina v malem, so države in svet v velikem. Zato ozdravimo družino, vrnimo ji ono tiho srečo skupnosti in edinosti, pa bomo v veliki meri rešili svet stiske današnjih dni.

*

Referat je bil podan na IV. del. kult. večeru JSZ dne 18. marca 1934.

300.000 brezposelnih v naši državi

(K enketi v Belgradu.)

Pri nas se je skoraj do zadnjega časa povdarjalo, da smo pretežno agrarna država in da vsled tega pri nas ni znatne brezposelnosti, kateri bi bilo treba posvečati posebno pažnjo. Številke še bolj pa brezposelni sami, nam pa vsak dan bolj dokazujejo, da tudi pri nas obstoja primeroma velika brezposelnost, preko katere se ne more več z zaprtimi očmi. Vršile so se že različne enquete, katere niso imele samo nalogo, da ugotove stanje in vzroke, marveč je njih glavni namen, da iščejo pota in sredstva, s katerimi bi se dalo to socialno zlo omejiti, preprečiti, oziroma odpraviti.

Razprave in sklepi na takih enketah so navodila, po katerih naj bi se ravnali odgovorni faktorji in prepričali javnost, da postaja zlo še hujše, če se v pravem času ne ukrene, kar je treba ukreniti. V državi, ki je večinoma agrarna, je število 300.000 ogromno. Socialno zavarovanje je štel v letu 1930. 654.966 zavarovancev, meseca oktobra 1933. pa jih je bilo le 549.461. S tem je ugotovljeno, da se je število zavarovancev znižalo za 141.090. Poleg teh moramo prišteti naraščaj in pa vse one, delavce (kmetske, viničarje itd.), ki niso podvrženi socialnemu zavarovanju in so izločeni iz evidenc. Število teh brez dvoma presega daleč število padca v zavarovanju. Iz gospodarstva so bili torej izločeni delavci, ki so postali nezaposleni in velika večina onih, ki so v zadnjih letih dorastli in prišli na delovni trg. Med temi so ročni in strokovni delavci, poljedelci in razmeroma veliko število absolventov raznih srednjih in strokovnih šol.

Prav tako žalostno sliko nam nudi borza dela. Leta 1930 se je priglasilo pri Borzah dela 150.939 brezposelnih. Leta 1932. pa že 309.354. Tudi pri posredovanju se je občutno pokazala kriza. Leta 1930. je dobilo pri

borzah dela zaposlitev 44.872 oseb, leta 1932. pa le samo 35.321 oseb. Že gorenje številke same dokazuje, da se gospodarske oziroma socialne razmere pri nas rapidno poslabšujejo in so zato prav resen opomin vsem onim, ki imajo nalogo in možnost, da nekaj ukrepejo za izboljšanje razmer. Za omiljenje oziroma za preprečitev nadaljnjega naraščanja brezposelnosti, se je razpravljalo v različnih merah. Kot najizdatnejši ukrepi za omiljenje brezposelnosti bi bilo vsekakor nujno potrebno uvesti 40 urni delovni teden. Sredstva, s katerimi se omiljuje brezposelnost in se podpirajo brezposelni, že zdavnaj ne odgovarjajo potrebam. Primerni ukrep ob sedanjem stanju bi bil tudi v tem, da se podaljša šolska obveznost do 16. leta, vendar pa bi bilo to samo prehodnega pomena, če se ne ustvarjajo vzporedno pogoji za zaposlitev doraščajočega naroda. Dokler pa se to ne izvede, pa je nujno potrebno, da država najde primerna sredstva, katera bi dala na razpolago že obstoječim borzom dela. Vsekakor pa bi bilo nujno potrebno izvesti splošno zakonito zavarovanje za nezaposlene. Kako malo izdajo dosedanja razpoložljiva sredstva za podpiranje brezposelnih, naj služi dva primera.

V letu 1930 je prejelo 45.494 nezaposlenih oseb 3.408.584 Din podpore, l. 1932 pa 168.190 oseb 10.486.637 Din pri borzah dela. Pri vsem tem pa polovica nezaposlenih sploh ni dobilo podpor.

Da se razmere poslabšujejo, kaže tudi povprečna višina mezde. V letu 1930 je znašala povprečna dnevna mezda 26.76 Din, leta 1932 pa že samo 22.79 Din. Padec v dveh letih znaša torej dnevno 4.07 Din, kar mora na socialne razmere neglede na naraščajočo nezaposlenost, silno slabo vplivati.

Enketa delavskih zbora, ki se je vršila

Potek jeseniške borbe

Jesenice, 19. marca.

Delavstvo si je takoj v začetku borbe osvojilo predlog, da se mora vsako nedeljo, dokler ne bo kolektivna pogodba podpisana, vršiti informativno javno delavsko zborovanje. Vselej tega bi lahko poročila o poteku borbe v časopisu izostala. Ker pa nam številna pismena vprašanja o situaciji skupin kakor posameznikov dokazujejo, da delavstvo vse Slovenije hoče zasledovati mezdni boj kovinarjev z največjo težko železno industrijo KID, bomo s tega mesta od tedna do tedna v glavnih obrih obveščali vse tovariše po Sloveniji o poteku borbe.

Razprave po obratih

Predstavniki delavskih organizacij so takoj po zadnjem javnem zborovanju stopili do generalnega tajnika družbe g. dr. Obersnela, da naj, kakor je obljubil, poskrbi, da se z obratnimi razpravami čimprej prične. Svojo obljubo je takoj izvršil in v torek popoldne se je pričelo razpravljati za največji in najvažnejši obrat — martinarno. Tovarno je zastopal obratni ravnatelj inž. Rekar. Delavstvo pa so zastopali predstavniki organizacij, obratni zaupniki in več delavcev iz obrata. Tri ure trajajoča razprava ni dala nikakega uspeha. Obe stranki sta vztrajali na svojih predlogih. V sredo dopoldne se je z razgovorom nadaljevalo in se je našel sporazum v številu posade. Številno ostane neokrnjeno. Rezervno moštvo, kadar ne bo zaposleno v redni posadi, ima dnevni zaslužek v temeljni plači. Razprava v četrtek je imela rešiti najtrši oreh — akordne postavke. Pri tej je prisostvoval tudi tehnični ravnatelj g. inž. Dostal. Tovarna je od svojega prvotnega predloga za znižanje popustila za polovico. Delavstvo je z stvarnimi argumenti dokazalo, da predvidena večja produkcija na račun modernizacije ne bo olajšala fizičnega dela delavstva. Vselej tega vztrajajo na svojem predlogu; akordna postavka naj ostane neokrnjena. Dasi ima po naravnih zakonih pravico zahtevati za večjo storitev večji zaslužek, je v interesu sporazuma stavilo predlog, s katerim podari tovarni ves zaslužek, ki bi presegal petdeset odstotni tedanji akordni ključ. Onim, ki jim morda akord za skupine ni poznan, naj radi jasnosti povemo, da tu ni misljenja na plača, temveč akordni ključ, ki se po določenih odstotkih porazdeli na posamezne temeljne plače. Tovarna je ta predlog odbila. Med tem razgovorom pride v pisarno delavec, ki pove, da je vse zaposleno delavstvo zbrano spodaj pred pisarno in zahteva, naj se razprava konča. Tovarna naj izjavi ali sprejme sporazumni predlog ali ne. Rekar izjavi, naj se razprava prekine in se na zahtevo inž. Dostala nadaljuje popoldne na direkciji. Delavstvo pove, da nima pomena razpravljati, ako tovarna noče razumeti utemeljenih predlogov. Te razprave se ne udeleži, ker je za popoldne najavljena razprava za žičarno in priključene obrate, želi pa, da vodstvo delavski predlog ponovno prouči ter drugi dan do 12, ko se vrši sestanek delavstva iz martinarne, sporoči svoje mnenje. Pred popoldansko razpravo za žičarno in priključene obrate pa zahteva tehnični ravnatelj,

naj se nemudoma javijo pri njem predstavniki organizacij. Stavi se jim vprašanje, ako je res, da so martinarji stavili ultimatum. Zastopniki to zanikajo, potrdijo pa, da žele do svojega sestanka pojasniti na svoj predlog. V razpravi za oddelke obrata žičarne ni bilo zaključka. G. obratovodja je obrazložil nov sistem dela. Roči žice se bodo povečali od sedanjih 40 kg na 60 kg. Pojasni, da se dosedanje zaslužki ne znižajo za 10 odstotkov kakor je bilo prvotno predlagano, ampak za 5 odstotkov. Predloži celo vrsto novih predlogov za posamezne oddelke. Razprava se nadaljuje, ko bo delavstvo te predloge preštudiralo in stavilo svoje protipredloge. Takoj za tem razgovorom se je aviziralo g. obratovodja mehanične delavnice, naj določi dan razprave za njegove obrate. Določena je bila ta za petek popoldne, katero pa so delavski zastopniki radi nastale situacije morali odpovedati.

Martinarna hoče pojasnil

Iz kakšnega razloga je vodstvo tovarne po vsem tem, ko so zastopniki delavstva pojasnili, da martinarji niso stavili prav nikakega ultimata, alarmiralo Delavsko zbornico, inspektorja dela in ostalo oblast, da grozi štrajk, še ni pojasnjeno. Ugotovljeno pa je, da se že dovolj razburjeno delavstvo s takimi vestmi še bolj razburja. Prispel je v četrtek zvečer z zadnjim vlakom na Jesenice zastopnik Delavske zbornice v trdni zavesti, da bo v petek popoldne proglašen štrajk. Inspektor dela se mu je opravičil, da ne more priti, ker nima več kredita. Delavstvo pa o kakem štrajku ni niti najmanj vedelo, in ni čuda, ako je bilo nad poročilom g. Kopača presenečeno. V petek dopoldne se je vršil razgovor med tehničnim ravnateljem Dostalom in vsemi člani delavske delegacije, ki so vodili razpravo za martinarno, z zastopnikom Delavske zbornice na čelu. Takoj po dvanajsti uri se je zbralo delavstvo martinarne vseh treh izmen pred pisarno ter zahtevalo odgovor. Po kratkem posredovanju so se vrnili zaposleni k svojem delu, prosti pa v Delavski dom, kjer se je kasneje vršil sestanek.

Dostal izjavlja, da ne more brez privoljenja upravnega sveta predloga spremeniti, skuša naj se sestaviti še drug predlog, ki tudi ne bo krajšal sedanjega zaslužka.

Delavstvo zboruje

V ponedeljek se je po omenjenem sklepu vršilo delavsko zborovanje, na katerem so zastopniki delavstva podrobno poročali o dogodkih preteklega tedna, tako o razpravah akordov, obratnih sestankih, ki se vršijo te dneve za vsak obrat posebej. Delavstvo je ponovno povdarilo, da od sedanjega zaslužka pod nobenim pogojem ne bo odstopilo. Ne bo se pustilo izigravati od nikogar, za vsako denuncijantstvo pa zahtevalo dokazov resnice. Za besedo je prosil nameščeneec sohr. Bokal. Povdaril je pomen sedanje borbe za ostalo delavstvo v Sloveniji in naglasil nujno potrebo, da tudi nameščenci sledijo zgledu delavcev ter zase zahtevajo kolektivno razmerje.

nem povečala samo režija pokojninskega zavarovanja, na drugi strani pa bi se oropalo slovenskega nameščence za s trudom pridobljeno imovino. Najboljši zgled za ponesrečeno centralizacijo že itak imamo v OUZD in ne pustimo, da bi se isto zgodilo kdaj še v Pokojninskem zavodu. Povdarjamo vsled tega še enkrat: Uvedite po vsej državi obvezno pokojninsko zavarovanje za zas. nameščence, a pustite vsaki pokrajini popolno samoupravo v tem oziru. Naj velja načelo: Kolikor daš, toliko imaš.

To in ono

Nemška fašistična revolucija.

Svoje somišljenike in čitatelje opozarjamo na zanimivo in važno predavanje, ki ga ima Ivan Kreft o »Fašistični revoluciji« v ponedeljek, 26. t. m. ob 18.30 v Radio Ljubljana.

*

Ivanka: »Najina zaroka je torej razdrta, a prstan menda ne boš zahteval nazaj?«
Tone: »Jaz ne, ampak zlatar ga bo.«

Viničarski vestnik

Viničarji manifestirajo za pravice in za svojo strok. organizacijo

Mogočna občna zhora v Limbušu in v Sv. Miklavžu pri Ormožu

Letošnji občni zbori »Strokovne zveze viničarjev« povsod izpričujejo veliko zaupanje viničarjev do svoje strokovne organizacije. Strokovna zveza viničarjev je danes že nujni pokret, ki zajema vedno večje mase bednega viničarskega delavstva. S tem je Strokovna zveza viničarjev postala tudi njegov edini predstavnik in danes s polno pravico govori v imenu vseh viničarjev.

V Limbušu se je zadnjo nedeljo vršil občni zbor ob jako lepi udeležbi viničarjev, članov in nečlanov. Predsednik skupine tov. Robar Franc je občni zbor vodil. Vsa poročila, tudi blagajniško tov. Šanperl Viktorja in nadzorstva tov. Straus Julijane, je občni zbor odobril. Po volitvah je dobil besedo tajnik zveze tov. Rozman Peter, ki je v daljšem govoru orisal veličanski pomen in koristi strokovne organizacije. Samo močna skupnost, delo vseh za enega, eden za vse, je edina pot iz sedanjih obupnih razmer v boljšo bodočnost. Viničarji se danes tega že zavedajo, zato so na koncu zborovanja vsi neorganizirani pristopili v organizacijo. Živel strokovno organizirani viničarski Limbuš!

Na praznik sv. Jožefa po rani službi božji pa so zborovali viničarji skupine Sv. Miklavž pri Ormožu. Prostorno društveno dvorano so do zadnjega kotička napolnili sami resni obrazi očetov viničarjev in mater viničark. Predsednik tov. Plohl Franjo je občni zbor otvoril in vodil. Tajniško poročilo tov. Kosič Janeza, blagajniško poročilo tov. Tomažič Franca in poročilo nadzorstva tov. Plohl Alojza je občni zbor soglasno potrdil s tem, da so bili v bodoči odbor in v nadzorstvo izvoljeni vsi dosedanje tovariši.

Nato je tajnik zveze tov. Rozman Peter imel važno predavanje o viničarskem vprašanju in strokovni organizaciji kot edinemu sredstvu, s katerim se ta pereči problem more rešiti. Nespremenjen viničarski red, zakonita službena stalnost, zaščita zaslužka, zavarovanje za bolezen in starost in stanovsko združništvo so najvažnejše točke za rešitev viničarskega vprašanja. Borba, dostojna borba, z zakonitimi sredstvi in z močjo strokovne organizacije na vse strani in brez ribarenja v kalnem. Nasprotnikov imamo več, kakor je vinogradnikov. Mi moramo reševati viničarsko vprašanje, ne pa vinogradniško. Besedam govornika so vsi z zanimanjem sledili in jih navdušeno tudi odobrili. Preko dve uri trajajoči občni zbor, ki je potekel nekam demonstrativno za naše najprimtivnejše pravice in za naš strokovni pokret, je predsednik zaključil s pozivom »Vsi viničarji v organizacijo! Nikomur nimamo zaupati, na nikogar se nimamo zanašati, razen na sebe in na moč svoje skupnosti. So bili časi, ko ni bilo krize, pa za viničarje tudi takrat ni bilo boljše, zato se ravno pod krinko krize ne moremo pustiti od nikogar mamiti, niti svojih zahtev po rešitvi viničarskega vprašanja ne moremo odložiti. Živeli vsi zavedni viničarji! Vsem iskren krščansko-socialistični pozdrav!

† Tovariš Kodl Anton

predsednik gornjeradgonske skupine umrl

Ni ga več! Strlo ga je delo! Kakor hrast je stal vedno v prvih vrstah našega pokreta in viničarskih borcev v Gornji Radgoni. Zgledni družinski oče, zgledni viničar in dosleden krščanski mož, kateri za svojo in za našo pravično viničarsko stvar nikdar in pred nikomur ni klonil. Zgled nam bo ostal predvsem kot voditelj, organizator in predsednik strokovne skupine viničarjev v Gornji Radgoni, kateri je zvesto in z vso sposobnostjo svojih moči načeloval in jo vodil vse sem od njene ustanovitve, pa do trenutka, ko ga je odpoklicala bela žena smrt in ga razrešila vseh zemeljskih funkcij in dolžnosti. Bil je poštenjak, prijatelj in tovariš vsakomur, ki je govoril naravnost, tako, kakor je mislil in čutil. Ovinkov in hlimbe ni poznal. Njegov značaj je bil odkritosrčno svetel in tak, kakršni je dandanes malo med nami. Bil je avtoriteta ondornih viničarjev in po pravici je nosil naslov predsednik. Z njegovo smrtjo

Nameščenci

Pokojninsko zavarovanje

Stojimo pred uvedbo obveznega pokojninskega zavarovanja na vse nameščence po vsej državi. Mi proti temu nimamo nič, pač pa nasprotno to močno želimo, kajti pri današnjih mizernih razmerah nameščeneec pač ni v stanju prirediti si kaj za starost. Moramo pa že takoj izjaviti, da smo proti vsakemu centraliziranju, ker s tem bi se po nepotrebnosti

v Belgradu, je s svojimi ugotovitvami pokazala jasno resno sliko razmer. Obrazložila in predložila je pa tudi najnujnejše probleme ter s tem opozorila oblasti, gospodarstvenike, zlasti pa delavstvo, kako je treba ravnati, kaj ukreniti, če imamo resno voljo, da preprečimo najhujše ter prebrodimo gospodarsko in socialno krizo, ki tako silno mori delavstvo, nameščence in narod sploh.

je zazijala globoka vrzel naših iskrenih prijateljev in voditeljev v tej skupini. — Načelstvo zveze se mu ni moglo ob zadnji poti zadostno oddolžiti in počastiti njegov blagi spomin. Udarac je prišel prenapet in nesluteno. Ohranili pa ga bomo v molitvi in trajnem spominu. Delali bomo po njegovem zgledu. Blag spomin pokojniku!

Rudarji

Hrastnik. Kakor rudarji, tako trpijo tudi naši steklarji pomanjkanje radi malega zaslužka vsled večkratnih praznovanj v letu. V nadi, da dobijo morda boljšo existenco v tujini, se je odločilo več steklarjev sprejeti delo v neki steklarni v Kairu v Egiptu. Pred kratkim so se vršila še tozadevna pogajanja v Ljubljani, ki pa še niso zaključena. Z mezdami bi bili naši steklarji, ki so v svojih zahtevah skromni, še nekam zadovoljni, vendar pa imajo pomisleke skleniti pogodbo, ki naj bi veljala le za eno leto. Neugodno je nadalje dejstvo, da v Egiptu ne obstoja socialno zavarovanje, ki bi jim v slučaju bolezni ali drugih nesreč nudilo vsaj najnujnejšo pomoč. Zato mislijo steklarji na nekako »Samopomoč«, ki bi jim nadomestila zavarovanje. Vsak steklar bi plačeval gotov prispevek od svojega zaslužka v ta fond, iz katerega bi v primeru bolezni ali vrnitve v domovino črpali potrebna sredstva. Steklarna v Kairu sprejme 48 steklarskih delavcev, t. j. 12 moštrov in po 18 pomočnikov in vajencev. Z odhodom tolikoštevega števila steklarjev bi bil položaj za doma ostale seveda nekoliko olajšan, vendar bo spet podjetnik na boljsem, ker se mu profit ne bo zmanjšal. — Vsekakor je pohvalna vzajemnost steklarjev, ki rajši delajo po manj ur v tednu, kakor pa, da bi bil kdo od njih reduciran. — V nedeljo, 11. t. m. se je vršil v Narodnem domu občni zbor Krajevne protituberkulozne lige. Delovanje društva je bilo kljub splošni krizi dokaj povoljno in je le želeli, da bi moglo doseči svoj človekoljubni namen. — Kljub temu, da napravijo rudarji tako malo šilhtov, vendar je primeroma še vedno dosti poškodb pri delu. V večini slučajev se valj krivda na rudarja, češ, da ni bil dovolj oprezen in se ni zadostno zavaroval. Če pa upoštevamo okolnost, da delajo v rudnikih TPD kvalificirani rudarji, katerim je rudarski poklic že v rodu, in ako vemo, kakšen sistem vlada pri delu, potem se nam nehotе vrivajo druge misli. Vedna racionalizacija in tempo današnje dobe z nenasitnim profitarstvom nekaterih mogočnejšev, so krivi, da se zgodi toliko nesreč.

Žene in otroci v indijskih tovarnah

Za nas so življenjske razmere žen-delavk v Indiji skoraj nepojmljive. Indija je v večjih mestih močno industrijalizirana. Ker je žena cenejša delovna moč, je relativno zaposlenih mnogo mater v tovarnah. Da pri tem trpe matere in otroci, je jasno. Kapitalizem še vedno ni našim in seveda tudi ne indijskim (angleškim) delodajalcem odprl oči, da je najvažnejša podlaga zdrave industrije ravno zdravje in moč delavcev. Da pri tem ne pridejo zadnje v poštev žene in otroci, je jasno.

V Indiji je zaposlenih zlasti v tovarnah za juto mnogo žena. Te matere prinesejo dojenčke s seboj v tovarno. Polože jih pod stroj ali na juto. Da v brnenju strojev, v prašnem ozračju otroci ne spe, je jasno. Zato matere večkrat z eno roko tolažijo otroke, z drugo strežejo stroju. Umrljivost otrok je naravno zelo velika. Nešteto je smrtnih nesreč. Otroci pridejo med stroje, povozijo jih, bale jute jih zmečkajo itd. Statistično so ugotovili, da je v eni tovarni, kjer je bilo zaposlenih 3832 delavk, med njimi 3401 mati, ki morajo skrbeti za otroke. Od teh so imele 443 otrok pri sebi ob stroju, 2251 otrok pa se je potikalo po drugih prostorih tovarne. Če pri takih razmerah vpoštevamo še silno nizke plače, naravnost neživiljsko prehrano in mizerne stanovanjske razmere, je potem umljivo, da je umrljivost indijskega delavstva, zlasti pri ženskah in otrokih silno velika. Otrok do 1 leta jih umrje v Indiji trikrat, od 5. do 14. leta pa štirikrat toliko kot n. pr. v Nemčiji, mater pa umrje desetkrat toliko kot v Nemčiji.

Seveda indijski delavec ne zna brati in ne pozna strokovne organizacije. Vse to nam pa kaže vse zlo kapitalizma. Pa tudi pri nas bi ne bilo prav nič bolje, če ne bi bilo strokovnih organizacij. Sicer tudi naša žena-delavka ni nič manj izkoriščana. Tekstilna industrija uničuje tisočim cvetoče zdravje.

Širite „Delausko Pravico“!

Visoka šola za delavske voditelje

V dnevih 17., 18. in 19. marca t. l. je JSZ priredila tečaj v Ljubljani. Delavstvo nima v današnji družbi prijateljev. Zato si mora samo iz svoje srede vzgojiti borec za pravico. Tudi dobri zakoni nam ne bodo pomagali kaj prida, ako jih delavstvo ne bo poznalo, jih branilo in zahtevalo, da se izvajajo. Vse to čuti delavstvo, vsega tega se zaveda zlasti delavstvo, organizirano v JSZ. Zato so delavski strokovni tečaji prave visoke šole, katerih korist sega daleko preko članstva ene organizacije, prav na vse delavstvo. Strokovni tečaji niso le velikega organizacijskega, ampak posredno tudi gospodarskega in splošnokulturnega pomena.

Pa je težko s tečaji. Delavstvo samo nima denarja, strokovne organizacije pa prav od nikoder podpore. Zato je tudi JSZ pričakovala na tečaju pač majhno udeležbo. V resnici pa je udeležba presenetila vsako pričakovanje. Do 40 fantov in mož, ne novincev, ampak sredi praktičnega življenja in borbe že delujočih fantov in mož! V tem je pač živ dokaz miselne orientacije delavstva, ki mu postaja strokovna organizacija prva in najvažnejša organizacija, daleko nad politiko pričkanja in obljub brez dejanj.

Po stvarnosti referatov je bil ta tečaj na višku. Ni bilo nepotrebnega frazarjenja in ideologiziranja, od katerega ima delavstvo tako malo. Nasprotno! To je dal tečaj, kar delavec res vsak dan rabi: poznanje svojih pravic in pota, kako naj jih doseže. Prav vso socialno zakonodajo so premlili pred-

vatelji in to kritično, kako je in kako bi moralo biti. Živahna debata po vsakem predavanju je pokazala, kako so tečajniki živo sledili. Posamezna določila zakonov so miselno že kar prenesli na razmere v svojem obratu, spraševali, pojasnjevali, dopolnjevali tako živo, stvarno in resno, da je moralo opazovalca naravnost presenetiti. To je kader strokovnega dela, jedro organizacije, polno enotnosti in aktivne borbenosti. Z veseljem in silnim spoštovanjem sem jih gledal in poslušal.

In še nekaj sem opazil. Nekateri se tako radi obregnejo ob JSZ z očitki nejasnosti in neenotnosti. Kdor je bil pri tem tečaju, je videl ravno nasprotno. Centrala in delavci iz tovarn to je eno, pa ne po črki pravil, ampak po vsej miselnosti in metodiki dela. V tem pa vidim tudi najboljšo garancijo močne porasti organizacije.

Kulturni večer JSZ v Delavski zbornici dne 18. t. m., katerega so se tečajniki udeležili, pa je pokazal tečajnikom praktično primer in smer kulturnega dela med delavsko mladino, ki je tako prepuščena sama sebi. To je res polje, ki čaka oračev.

Po tečaju 19. t. m. so šli vsi tečajniki na Krekov grob. Kakor da ob grobu tega slovenskega velikana in delavskega apostola potrdijo z nemo prisego sklep: po njegovih potih, z njegovo verno, z njegovo ljubeznijo, z njegovo neugnastjo in z njegovo korajžjo v borbo za pravico!

Človek in tehnika

Tehnika je beseda, ki obvladuje današnji čas. Tehnični napredek se razvija nevzdržno naprej in podira vse, kar se mu stavi na pot. Iznajdbe in njihov izpopolnitve se vedno znova pojavljajo. Vse se mehanizira. Na kratko: vse življenje zadnjih let stoji v znamenju stroja, radija, brzovlaka in Zeppelina.

Vsled tega je potrebno, da premostimo nekaj načelnih vprašanj o tehniki, oziroma odnosu človeka do nje.

O vrednosti in pomenu tehnike so različna mnenja. To dejstvo deloma zavisi od tega, da se pod besedo tehnika lahko razumeva dva popolnoma različna pojma. Na primer se tu lahko govori o tehnični izvežbanosti telovadca. Pod tem razumemo izvežbano delujoče mišice, utrđene dihalne organe itd. usmerjeno v cilj: zdravo in odporno telo. Tehnika rabljena v tem pomenu, je veda o skladnem gibanju telesa. Vse kaj drugega pa je razumeti pod pojmom tehnike iznajditelja in delavca v tovarni. Tehniko v tem pomenu pa pojmuje: zmiselnost uporabljanja naravnih moči in snovi v človeški službi, s posredovanjem človeškega duha in dela. Zakaj smo pokazali na to razliko? Potrebno je na to razliko pokazati v času, ki se po pravici imenuje stoletje tehnike. Posebno še, da precenimo vrednost tehnike, na katero smo v današnjem času navezani. Da tehnika ne bomo postavili na čisto materialistična tla, in tako ustvarili do nje sovraštvo, ki ni upravičeno, če se tehnika postavi v službo prave socialne skupnosti.

V sedanjih težkih časih je postala moda, da se vso zlo, ki tlači človeštvo pripisuje tehniki. Sicer se da po eni strani prav udobno sedeti od centralne kurjave segreti in z električno lučjo razsvetljeni sobi. Od radija, telefona ali od izdelkov tiskovne tehnike zabavati in učiti, ter se posluževati še mnogih drugih ugodnosti moderne tehnike, kakor visoke higijene, katero je omogočila šele moderna tehnika itd. Vse te pridobitve moderne tehnike uporabljati, kot samo po sebi umevno, ter po drugi

strani z lepo donečimi besedami zabavljati čez nekulturo današnjega veka, in prorokovati o usodnih posledicah tehničnega delovanja, je čisto zgrešeno in iz različnih vzrokov za nas skrajno nevarno naziranje. Tako stališče in naziranje nas vedno vodi od pravilne ocene vrednosti in pomena tehnike za človeka. Ljudje dandanes preveč pozabljajo, da tehnika, to je: način pridobivanja in uporabljanja naravnih moči in snovi, sama na sebi ni ne dobra ne slaba. Pač pa so njeni učinki lahko blagodejni, ali usodni za človeštvo. Vse to pa zavisi od človeka samega, kateremu je vsled obvladovanja prirodnih moči dana v roke mogočna oblast. Lahko je blagodušna, če jo uporablja v tej obliki, da služi vsemu občestvu, ali pa usodna, če jo uporablja v brutalnem egoizmu za svoj lastni interes na mnogotero škodo soljudi.

Če se torej smatra tehnika za zlo, je temu potem kriv človek, kateremu manjka etične zrelosti in človeškega čuta, da bi tehnične pridobitve pravično in pravilno uporabljal.

Tehnika mora postati služabnica človeka! Predočimo si gosto železniško omrežje, ki prepreza cel svet, in skrivnostno moč lokomotive, katera s skrivnostno močjo drvi po tem omrežju in nas v kratkem času prepelje v najoddaljenejše dežele. Kako ena sama roka upravlja na tisoče vzvodov in jih spravlja v gibanje. Vsako prometno sredstvo, podoba vele mesta, organizacija tovarne, nam predstavlja socialno moč tehnike. Premislimo do konca samo eno stran smotra, ki ga tehnika mora imeti, pa pridemo do zaključka: postavitev tehnike v vsesplošno službo človeštvu. Saj se vendar s tehniko uveljavljajo vsi oni načrti za osvojitve naravnih moči, in potem njih razširiti, utrditi in udeležiti življenjske oblike človeštva. Zato je prav danes potrebno in naloga tistih, ki se z tehniko pečajo, da se jasno zavedajo smotra, kateremu mora tehnika služiti. Ni namreč krivda iznajditelja, če se je v današnjih časih tehničnega napredka pravi zmisel, ki je: tehnika v službi človeka, izprevergel v ravno nasprotno: v suženjstvo in mehanizacijo človeka.

Radi brezbožnosti in mehanizacije ter duha eksaktnih prirodnih ved, ki vlada današnji svet, po eni, ter prilastitev tehničnih pridobitev v svrhu špekulativnega gospodarstva, po drugi strani, je postala tehnika sužnja gospodarstva. Kot učinkovit primer navajamo brezmejno racionalizacijo, ki ne služi v svrhu olajšanja dela, temveč za dobičkon stremeljem podjetjem.

Tehnika mora biti v splošni službi človeštva. Če danes to ni, se moramo z vsemi močmi prizadevati, da to postane. Ako se nam ne posreči spremeniti stroja v pomožni organ človeka, potem se mora pač človek ponižati tako, da postane sestavni del istega. Tehnika je osvoboditeljica človeštva od težkega, suženjskega dela. S pomočjo tehnike lahko en človek s svojim razumom izvrši več dela in ustvari več vrednot, kakor milijoni rok. Tako torej postane tehnika triumf razuma nad telesom, osebnosti nad maso.

Mi sami pa moramo priti k zavesti svojega bistvenega z Bogom vezanega življenja in tako z močmi svojega notranjega življenja obvladati mehanizacijo zunanjega življenja, ne pa, kakor danes, da isti nas obvladuje. Da pa tudi na splošno ljudi do te zavesti privedemo in jim predložimo pravi zmisel tehnike, ni prav nič potrebna kaka široka razlaga posameznih njenih konstrukcij, ampak pokazati na bistveno zlo, ki je v tem, da se življenjsko-funkcijski smisel uporablja, kot izmenjalno sredstvo, in ko se nakopiči v milijarde, odtegne menjalnemu prometu, ter postavi na monopolno stališče celih ljudskih plasti in narodov. Avtomobil ne doseže svojega funkcijskega smotra kot prometno sredstvo, če služi v zabavo bogatih cestnih pohajčev in pri tem pade letno na tisoče cvetočih človeških življenj, kot žrtev prometnih nesreč. Industrija, ki proizvaja za življenje potrebna sredstva ne izpolni svojega funkcijskega smisla, če se na milijone ljudi obsodi v

brezposelnost. Delo vseh vrst ne izvršuje svojega življenjskega smisla, če se ocenjuje kot blago, in je edino denar merilo vrednosti. Smisel tehnike pa tudi izgine, če iznajdujemo in gradimo stroje, katerih gradnja in njih vzdrževanje pride dražje, kakor pa delovna moč človeka, in če se izkaže, da se za izdelavo gotovih dobrin s strojem porabi več sredstev, kakor pa izdelava istih dobrin z isto kvaliteto s človeškim delom. (Zgrešena racionalizacija današnjih dni.) Smisel dobi tehnika šele potem, če se z delovno močjo stroja pridela preveč dobrin, ki naj omogoči, da se bolni, stari in onemogli ljudje izključijo iz produkcijskega procesa in se potem ta odvešek dobrin potom države, ali organiziranih stanov v obliki invalidske rente, starostnega in splošnega socialnega zavarovanja, kakor tudi v obliki brezposelnih podpor razdeli. Tehnične funkcije državnega vodstva izgube svoj smisel in pomen, če posamezne člene državnega organizma razcepljajo, namesto, da bi jih združevali. Torej se da današnji celotni vtis karakterizirati tako, da posamezne tehnične funkcije, delujoče v ljudstvu, zastopajo le svoje lastne namene, mesto, da bi se smotrno podredile skupnim interesom ljudskih organizmov, ter tako vršile svoje naloge v blagor celotnemu človeštvu.

S kakšnim občudovanjem zre človek na močnejše izdelke moderne tehnike, pa naj bo to moderen železniški stroj ali karkoli. In ravno vsled tega ustvarjajočega človeškega življenja, ki je vse te reči ustvaril, se moramo živo zavediti, da se vse od človeka ustvarjeno obrača proti njemu samemu in ga ograža z uničenjem, če te ustvarjene stvari ne obvladuje in vodi z isto močjo stvariteljskega duha. Saj je vendar človek ustvaril tehniko z namenom, da mu služi kot orodje, ne pa, da ji postane hlapec.

(Po »Schweizer Verkehrs-Personal-u«.)

Agrarna reforma¹

Pod tem naslovom² je znani slovenski publicist in socialni pisatelj Albin Prepeluh izdal knjigo, ki obravnava agrarno reformo kot slovenski socialni problem. Po kratkem uvodu, ki govori o boju za agrarno reformo v starem in srednjem veku in o agrarni reformi v naši državi pred vojno, začne pisatelj izčrpno popisovati zgodovino agrarne reforme po vojni v naši državi.

Že v Krfski deklaraciji so se odgovorni državniki izrekli za agrarno reformo. V manifestu tedanjega princa-regenta Aleksandra z dne 6. januarja 1919 stoji glede agrarne reforme to-le:

»Moja želja je, da se istočasno tudi agrarno vprašanje pravično reši, da se odpravi najemniško razmerje in da se veleposestva razdele proti primerni odškodnini za veleposestnike na male kmetije. Vsak Srb, Hrvat in Slovenec naj bo gospodar na svoji zemlji! V naši svobodni državi naj žive samo svobodni kmetje.«

S temi besedami je bila na kratko popisana vsebina bodoče agrarne reforme: Vsa odvisnostna razmerja kmetov naj izginejo — veleposestva pa naj se razdele — proti odškodnini — malim kmetom, ki sami nimajo dosti zemlje (takoimenovanim agrarnim interesom). Na podlagi tega kraljevega manifesta so razne vlade takoj prva leta po vojni pristopile k delu, izdane so bile razne uredbe in naredbi, katerih učinek je bil ta, da so prišla vsa veleposestva pod državno nadzorstvo in se je zanje v zemljiški knjigi zapisala prepoved obremenitve in odsvojitve; »kmetovstvo« in »kolonat« (ostanki tla-

čanstva v južnih krajih) sta se odpravila. Obdelana zemlja, kolikor so jo imeli veleposestniki nad določeni obseg, se je razlatala in razdelila med agrarne interese, t. j. med kmete, ki imajo sami premalo zemlje za preživljanje svoje družine. Prednost pri podelitvi zemlje so imeli invalidi, vojne vdove in sirote, vojaki, dobrovoljci in kolonisti. Največja površina, ki jo je kdo mogel in smel dobiti, je bila 10 juter plodne zemlje.

Površina plodne zemlje, ki jo je veleposestnik smel obdržati (takoimenovani maksimum) je bila za različne pokrajine različno določena, za Slovenijo 75 ha. Agrarna reforma je torej zadela od plodne obdelane zemlje samo tisto, kolikor so je veleposestniki imeli nad 75 ha; vsa druga zemlja, ki ni bila obdelana, tako tudi pašniki in gozdovi, niso prišli pod agrarno reformo. Agrarna reforma je tako v Sloveniji zadela 203 veleposestev, od katerih jih je 109 v tujih rokah. Površina obdelovalne zemlje, ki jo je zadela agrarna reforma pri nas, je bila 30.142 ha, in razlaščenih je bilo 16.162 ha. Agrarnih interesentov je pa pri nas 20.167 družin, tako da na posamezno družino povprečno ne pride niti en hektar razlaščene zemlje.

Vendar na podlagi omenjenih naredb in uredb agrarni interesi dodeljene zemlje še niso dobili v last, temveč samo v začasni zakup, dokler se agrarna zakonodaja končno veljavno ne uredi. Plačujejo vsako leto najemnino v državno blagajno za dodeljeno jim zemljo, država pa izplačuje del najemnine prejšnjim lastnikom. Višina končne odškodnine s temi naredbami še ni bila določena.

Iz tega se vidi, da vsa agrarna reforma, izvedena s temi naredbami in uredbami, za Slovenijo ni bila velikega socialnega in narodnega pomena, ker z razdelitvijo 16.162 ha zemlje med 20.167 družin le-tim ni bilo veliko pomagano. Glavni pomen agrarne reforme bi bil pri nas v Sloveniji v razlastitvi gozdnih veleposestev. V dravski banovini je obdelovane zemlje 836.000 ha, gozdov pa 691.000 ha, zato je gozd za naše gospodarstvo vsaj toliko važen faktor kot obdelana zemlja. Tega razmerja po drugih pokrajinah naše države ni, zato razumljivo, da odločilni

IV. delavski kulturni večer JSZ

Na predvečer praznika sv. Jožefa je priredila mladina ljubljanskih skupin Jugoslov. strokovne zveze v dvorani Delavske zbornice pester delavski kulturni večer. Poudarek večeru sta dali deklamacija z borna deklamacija in znana igra »Anima«. Zborna deklamacija je bila izvedena dokaj posrečeno. V njej je bilo izpovedano življenje kmetskega dekleta, dekleta iz pisarne (mesta) in delavke trpinke. Poslušalstvo je zajela in tako rešila to točko zadnja, ki je izpovedala z globokim občutenjem in dinamiko, česar smo pri obeh ostalih znatno pogrešali. Priporočali bi še več takih zbornih nastopov, podanih s primernim poudarkom. Zelo pa je iznenadila duhovna igra »Anima«. Kakor je stvar težka, je bila podana tudi za delavsko poslušalstvo razumljivo preprosto in učinkovito, a kljub temu ni igra trpela na svoji umetniški kakovosti. Igralcem in režiserju moremo le čestitati. Sploh je treba pohvalno omeniti vodstvo teh delavskih kulturnih večerov, da nam nudi le tovrstno kvalitetne stvari. — Vse ostalo so izpolnili govor o delavski materi, deklamacija in godbeni vložki: tamburaši, šramel-četvorica in naš najljubši ljudski instrument — harmonika. Večer je bil lep in res vsestransko razvedrilo. — Poslušalstva je bilo še dokaj dosti. Prireditvi so prisostvali tudi vsi številni udeleženci dvodnevne tečaja, katerega je priredila JSZ za funkcionarje svojih krajevnih organizacij.

Razno

Možje in mladeniči ljubljanski! V dneh 24., 25. in 26. marca 1934 bo v Križanski cerkvi v Ljubljani tridnevna duhovna obnova v proslavo 1900 letnice Odsenjenja, namenjena samo možem in mladeničem ljubljanskim. Govoril bo gospod stolni vikar Jos. Košiček. Začetek 24. marca ob 8 zvečer. Pred govorom ob trideset na osem bomo molili del rožnega venca, po govoru bodo pa litanije Matere božje in blagoslov z Najsvetejšim. Na praznik Marijinega Oznanenja (25. marca) bo ob 6 zjutraj sv. maša s kratkim nagovorom in skupno obhajilo mož in mladeničev; večerni govor bo ta dan že ob 6, nato litanije in blagoslov. V ponedeljek, 26. marca sklepna pobožnost ob 8 zvečer. Pridite in povabite tudi svoje prijatelje!

činitelji niso imeli toliko razumevanja za razlastitev gozdnih veleposestev. V Sloveniji je od 691.000 ha gozdov okoli 170.000 ha v veleposestniških rokah in to večinoma v rokah tujcev. Zato bi razlastitev gozdnih veleposesti pri nas ne imela samo socialnega, temveč tudi velik narodnostni pomen.

Da bi se popravile napake in nerednosti v dotedanji izvedbi agrarne reforme, da bi izvedba prišla enkrat do svojega konca, in glavno, da bi agrarna reforma zajela tudi veleposestniške gozdove, so Albin Prepeluh, dr. Janžev Novak in Milan Mravljec leta 1928 ustanovili v Ljubljani »Zvezo slovenskih agrarnih interesentov«, ki je imela namen, organizirati vse slovenske agrarne interese (kmetijske bajtarje) in tako z enotnim nastopom doseči svoj cilj. Glavna terjatev te zveze je bila, razlastitev vseh veleposestniških gozdov nad 200 ha, ali vsaj na 500 ha, te razlaščene gozdove spraviti nato pod enotno gospodarsko upravo, podobno kot se je to zgodilo pri »Vrskem zakladu«. Dohodki tega razlaščenega gozdnega premoženja naj bi se nato uporabljali po odbitku odškodnine veleposestnikom za starostno zavarovanje naših kmetijskih bajtarjev. (Nadaljevanje.)

¹ Članek je bil priobčen v 2. številki »Besede«. Ker je naše delavstvo o tem važnem problemu zelo malo poučeno, ga vsled njegove aktualne vsebine priobčujemo. Ured.

² Albin Prepeluh: Naš veliki socialni problem agrarna reforma. Ljubljana 1933. Tiskala Univerzitetna tiskarna in litografija J. Blasnik nasl. d. d. v Ljubljani. Založila »Zveza slovenskih agrarnih interesentov« v Ljubljani.